

**Είναι το υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου ένα «ώριμο
υποσύστημα πολιτικής»;**

Καβασακάλης Άγγελος

Διδάκτορας Πανεπιστημίου Πατρών

Εκπαιδευτήρια Γείτονας

Περίληψη

Στόχος της εργασίας είναι η διερεύνηση, μέσω μιας ανάλυσης περίπτωσης ενός συγκεκριμένου προγράμματος πολιτικής, της ύπαρξης ή μη ενός «ώριμου υποσυστήματος πολιτικής» στο χώρο του ελληνικού πανεπιστημίου. Τα θεωρητικά εργαλεία αντλήθηκαν από την εργασία των Sabatier και Jenkins-Smith γνωστή ως «Advocacy Coalition Framework (ACF)». Σε αυτό το πλαίσιο θεωρείται ότι δρώντες συγκροτούν δίκτυα πολιτικής τα οποία δημιουργούν αντιτιθέμενους συνασπισμούς δικτύων οι οποίοι συγκροτούνται έχοντας ως διακύβευμα την προώθηση και εφαρμογή πολιτικών. Τα ερευνητικά δεδομένα παρήχθησαν από 35 ημιδομημένες συνεντεύξεις και από ανάλυση κειμένων πολιτικής. Στόχος ήταν η στοιχειοθέτηση του σχηματισμού αντιμαχόμενων συνασπισμών δικτύων σχετικά με συγκεκριμένο ζήτημα πολιτικής και κυρίως η διερεύνηση του εάν το υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου έχει χαρακτηριστικά ώριμου υποσυστήματος.

Λέξεις κλειδιά

Εκπαιδευτική Πολιτική, Πανεπιστήμιο, "Advocacy Coalition Framework (ACF)", Ωριμο Υποσύστημα Πολιτικής

1. Εισαγωγή

Η ανάγκη ανάπτυξης μίας συνολικότερης συζήτησης για τους μετασχηματισμούς που φαίνεται να λαμβάνουν χώρα στο χώρο του ελληνικού πανεπιστημίου οδήγησαν στη διεξαγωγή ευρύτερης¹ έρευνας από αυτή του παρόντος κειμένου σχετικά με τις συνθήκες παραγωγής και εφαρμογής συγκεκριμένων πολιτικών για το ελληνικό πανεπιστήμιο. Ενώ οι αλλαγές αυτές φαίνεται να επηρεάζουν τις πολιτικές πεποιθήσεις² των δρώντων στο χώρο του πανεπιστημίου, απουσιάζει, όμως, από το θεσμικό διάλογο μία σε βάθος συζήτηση και ανάλυση. Σε αντίθεση, πραγματοποιούνται επιφανειακές, συνήθως «συνθηματικού» και «δημοσιογραφικού» χαρακτήρα συζητήσεις με εστίαση είτε σε επιμέρους θέματα του εκάστοτε προγράμματος πολιτικής είτε γενικότερα στο ρόλο, τις αξίες και τη λειτουργία του ελληνικού πανεπιστημίου.

Στο παρόν κείμενο, βασιζόμενοι σε θεωρητικά εργαλεία που αντλούνται από την εργασία των Sabatier και Jenkins-Smith γνωστή ως «Advocacy Coalition Framework (ACF), αναλύουμε τα δεδομένα με στόχο να διερευνήσουμε, εάν το υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου έχει χαρακτηριστικά ενός «ώριμου» υποσυστήματος. Επομένως, η έρευνα πεδίου στοχεύει να δώσει απαντήσεις αφενός σχετικά με τη δημιουργία συνασπισμών δικτύων υπεράσπισης πολιτικής κατά τη διάρκεια προώθησης και εφαρμογής ενός συγκεκριμένου προγράμματος πολιτικής (που λειτουργεί ως μελέτη περίπτωσης) και αφετέρου σχετικά με την ανάδειξη εκείνων των στοιχείων που η ύπαρξή τους θα μπορούσε να αιτιολογήσει ότι, ανεξάρτητα από το υπό ανάλυση ζήτημα πολιτικής, το υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου έχει χαρακτηριστικά ώριμου υποσυστήματος.

¹ Η ευρύτερη έρευνα αφορούσε την παραγωγή και εφαρμογή ενός προγράμματος πολιτικής για τη διασφάλιση της ποιότητας στα ελληνικά πανεπιστήμια. Για περαιτέρω μελέτη βλ. Καβασακάλης (2011).

² Όπως αυτές νοούνται στο συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο. Βλ. παρ. «Το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας».

2. Το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας

2.1. Βασικά χαρακτηριστικά της ACF

Η ACF εστιάζει στα «συστήματα πεποίθησης» (beliefs systems)³ τα οποία ενσωματώνουν τα οργανωμένα, αρχικώς ατομικά συμφέροντα αλλά δεν περιορίζονται μόνο σε αυτά, καθώς επιτρέπουν στους δρώντες να θέτουν ευρύτερους στόχους στη συλλογική δράση⁴ για την επιλογή ή/και διαμόρφωση μιας πολιτικής που να εμπεριέχουν και συστήματα αξιών και αντιλήψεων και όχι απλώς συγκεκριμένα συμφέροντα (Sabatier 1993: 28).

Επίσης εστιάζει στην παραγωγή γνώσης μέσω της πολιτικής εμπειρίας (policy oriented learning)⁵ και στη δημιουργία συνασπισμών υπεράσπισης μιας πολιτικής. Δίνει δε τη

³ «Συστήματα πεποίθησης»: Πρόκειται για συστήματα αξιών, προτεραιοτήτων και υποθέσεων για την κατανόηση ενός προβλήματος πολιτικής ή γενικότερα μιας δημόσιας πολιτικής. Συνοπτικά:

Τα συστήματα πεποίθησης του κάθε συνασπισμού οργανώνονται σε μια ιεραρχική δομή τριών επιπέδων. Στην κορυφή του συστήματος υπάρχει ο «βαθύς πυρήνας» των πεποιθήσεων (deep core beliefs) που περιλαμβάνει τις βασικές οντολογικές και κανονιστικές πεποιθήσεις σχετικά με την ανθρώπινη φύση, τη σχετικιστική προτεραιότητα σε θεμελιώδεις αξίες -όπως η μη παραβίαση της ατομικής ελευθερίας σε σχέση με την κοινωνική ισότητα, την προάσπιση της ευημερίας διαφόρων κοινωνικών ομάδων, τον προσδιορισμό της σχέσης κυβέρνησης και αγορών καθώς και τον καθορισμό των συμμετεχόντων στις κυβερνητικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων (Leach et al. 2005: 192; Sabatier και Jenkins-Smith 1999: 120).

Στο ενδιάμεσο επίπεδο, βρίσκονται οι κεντρικές πολιτικές πεποιθήσεις (policy core beliefs) που αντιπροσωπεύουν τις βασικές κανονιστικές δεσμεύσεις και αντιλήψεις οι οποίες είναι πάνω και πέρα από το συγκεκριμένο υποσύστημα πολιτικής. Πρόκειται ουσιαστικώς για τη μετουσίωση πεποιθήσεων που περιέχονται στο «βαθύ πυρήνα» σε πολιτικές πεποιθήσεις μέσω κατάλληλων προσαρμογών. Μέσα από το πρίσμα αυτών των κεντρικών πολιτικών πεποιθήσεων που δημιουργούνται, οι δρώντες μπορούν να αναλύσουν τη σημασία ενός πολιτικού ζητήματος, τις βασικές αιτίες των δυσκολιών και των προβλημάτων, τις προτεραιότητες που πρέπει να υιοθετήσει και τις κινήσεις προς τους κατάλληλους θεσμούς που πρέπει να επιλέξει ο συνασπισμός υπεράσπισης ώστε να προωθήσει τις θέσεις του (Sabatier και Jenkins-Smith 1999: 132-133).

Στο κατώτερο επίπεδο βρίσκονται οι δευτερεύουσες πεποιθήσεις (secondary beliefs) που έχουν σαφώς πιο στενό πεδίο αναφοράς και συγκροτούνται από τις πιο πρακτικές αντιλήψεις, τα καθημερινά συμβάντα και τις επιμέρους πληροφορίες που απορρέουν από την εφαρμογή μιας πολιτικής (Sabatier και Jenkins-Smith 1999: 121).

⁴ Αξίζει να σημειωθεί ότι στην έννοια της συλλογικής δράσης υπάρχει μια διαφοροποίηση εντός του θεωρητικού πλαισίου της ACF σε σύγκριση με το συνήθη ορισμό της. Η συλλογική δράση συνήθως ορίζεται ως «δράσεις που γίνονται από μέλη μίας ομάδας για να προωθήσουν τα κοινά τους συμφέροντα» (Bogdanor 1987: 113). Όμως αυτός ο ορισμός είναι αρκετά «στενός» και δεν εμπεριέχει τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες άνθρωποι παίρνουν μέρος σε μία κοινή ομαδική δράση για να προωθήσουν κάποιες κοινές αξίες, χωρίς απαραίτητως να προκύπτουν ατομικά συμφέροντα για αυτούς. Όπως υποστηρίζει και ο Carlsson (2000: 509) μόνο εντός αυτής της ευρύτερης λογικής σχετικά με την έννοια της συλλογικής δράσης θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι το θεωρητικό μοντέλο της ACF σχετίζεται με συλλογικές δράσεις, καθώς δρώντες που έχουν κοινές αξίες και απόψεις δημιουργούν δίκτυα και προσπαθούν συλλογικά να τις προωθήσουν.

⁵ Η «πολιτική εμπειρία» νοείται ως «γνώση από την πολιτική πράξη». Σύμφωνα δε με τη Heclø η «γνώση από την πολιτική πράξη» αναφέρεται «σε σχετικά αργές αλλαγές αντιλήψεων ή συμπεριφορών που είναι αποτέλεσμα της εμπειρίας [από την πολιτική διαδικασία] και αυτές οι αλλαγές σχετίζονται και στοχεύουν στην επίτευξη (ή στην αναθεώρηση) των στόχων της συγκεκριμένης πολιτικής» (Heclø 1974: 306). Ας σημειωθεί δε ότι η αλληλεπίδραση αυτής της γνώσης με τις βασικές αξίες και υποθέσεις που υπάρχουν

δυνατότητα να υπάρξει αλληλοσύνδεση και αλληλεπίδραση μεταξύ πολλαπλών κύκλων πολιτικών διαδικασιών που εμπεριέχουν τη διαμόρφωση της ατζέντας, τη δημιουργία προγραμμάτων πολιτικής, την εφαρμογή τους, την αξιολόγηση και αλλαγή τους, χωρίς όμως απαραίτητα να ακολουθείται πάντοτε μια συγκεκριμένη αλληλουχία και κυρίως χωρίς να περιορίζεται σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο διακυβέρνησης. Σύμφωνα δε, με τα βασικά χαρακτηριστικά της ACF ο χώρος εντός του οποίου δρουν οι μεμονωμένοι δρώντες και τα δίκτυα είναι το υποσύστημα πολιτικής (policy sub-system), το οποίο ορίζεται ως ο χώρος μέσα στον οποίο πραγματοποιείται η αλληλεπίδραση των δρώντων που προέρχονται από ένα πλήθος δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών. Αυτοί οι δρώντες προσπαθούν να επηρεάσουν και να διαμορφώσουν τις κυβερνητικές αποφάσεις που σχετίζονται με το συγκεκριμένο πεδίο πολιτικής (Sabatier 1988: 131).

Όπως γενικά υποστηρίζει ο Sabatier, το συγκεκριμένο πλαίσιο «αναδεικνύει τη σημασία της αντίληψης ενός πολιτικού θέματος/προβλήματος, τις μετατοπίσεις της ελίτ και της κοινής γνώμης σχετικά με αυτό, τις περιοδικές προσπάθειες των αρχών σε διάφορα επίπεδα για την προώθηση συγκεκριμένων πολιτικών, την ελλιπή πολλές φορές επίτευξη των στόχων που θέτουν τα προγράμματα πολιτικής και εντέλει τις επαναλαμβανόμενες διαδικασίες χάραξης, εφαρμογής και επανασχεδιασμού μιας πολιτικής» (Sabatier 1988: 130).

2.2. Σύντομη περιγραφή παραγωγής/εφαρμογής ενός πολιτικού προγράμματος εντός του θεωρητικού πλαισίου της ACF

Η ACF⁶ θεωρεί τη χάραξη πολιτικής ως μια συνεχή διαδικασία χωρίς συγκεκριμένη αρχή και τέλος. Το περιεχόμενο δε των όποιων μεταρρυθμίσεων επηρεάζεται από τα διαρκώς μεταβαλλόμενα δίκτυα συνασπισμού τα οποία αντιπροσωπεύουν διαφορετικά πολιτικά πιστεύω (αξίες) και συμφέροντα. Τα συνήθως αντιμαχόμενα δίκτυα πολιτικής

στις κεντρικές πεποιθήσεις των συνασπισμών των δικτύων είναι ο βασικός στόχος της διαδικασίας της «γνώσης από την πολιτική πράξη».

⁶ Για τη γενικότερη επισκόπηση της δομής του συγκεκριμένου θεωρητικού πλαισίου ας αναφερθεί ότι εκτός του υποσυστήματος υπάρχουν δύο σύνολα εξωγενών παραμέτρων που επηρεάζουν την πολιτική διαδικασία (Sabatier and Jenkins-Smith 1988: 132-133). Το πρώτο μάλλον σταθερό περιλαμβάνει τη βασική συνταγματική δομή, τις κοινωνικο-πολιτισμικές αξίες και τους φυσικούς πόρους του πολιτικού συστήματος. Αυτό το σύνολο παραμέτρων αποτελεί σπάνια το αντικείμενο των στρατηγικών δράσεων συνασπισμών επειδή αλλάζει πολύ αργά και δύσκολα. Το δεύτερο σύνολο παραμέτρων είναι δυναμικότερο και συνήθως περιλαμβάνει τις κοινωνικο-οικονομικές μεταβολές καθώς και αλλαγές στο κυβερνητικό δίκτυο. Εμπεριέχει επίσης και τις επιδράσεις από άλλα υποσυστήματα πολιτικής, που μπορεί με κάποιον τρόπο να σχετίζονται. Κατά συνέπεια, αποτελεί συχνότερα το προνομιακό πεδίο ανάπτυξης δράσης των διαφόρων δικτύων και δρώντων.

ενεργοποιούνται και δρουν σε ένα συγκεκριμένο υποσύστημα που είναι μια κοινότητα πολιτικής εντός της οποίας ο κάθε συνασπισμός δικτύων μετέχει ενεργά στη διαμόρφωση, εφαρμογή, ανάλυση, αξιολόγηση και στον επανασχεδιασμό της εκάστοτε δημόσιας πολιτικής (Καβασακάλης 2011: 75).

Η ACF έχει ως βασική υπόθεση ότι οι «κλασικοί» δρώντες ενός υποσυστήματος διαθέτουν ένα καλά ανεπτυγμένο σύστημα πεποιθήσεων που συνδέει θεμελιώδεις αξίες και αντιλήψεις με τις αιτίες των πολιτικών προβλημάτων και επομένως και με τις κατάλληλες επιλογές και προσεγγίσεις για την επίλυσή τους (Zafonte και Sabatier 2004: 78). Αυτό το επαρκώς δομημένο σύστημα πεποιθήσεων είναι αρκετά σταθερό καθώς η διάχυτη τάση όλων των δρώντων είναι να φιλτράρουν τις πληροφορίες που προσλαμβάνουν από το περιβάλλον και να αφήνουν εκτός εκείνες οι οποίες βρίσκονται σε διαφωνία με τις προϋπάρχουσες κοινές τους πεποιθήσεις (Lord *et al.* 1979). Ως αποτέλεσμα προκύπτει ότι άνθρωποι που ανήκουν σε διαφορετικά δίκτυα αντιλαμβάνονται και ερμηνεύουν τις ίδιες πληροφορίες με διαφορετικό τρόπο (Leach *et al.* 2005: 190). Το γεγονός αυτό μπορεί πολύ συχνά να οδηγήσει τα μέλη αντιμαχόμενων συνασπισμών δικτύων στη γέννηση αμφιβολιών σχετικά με τα κίνητρα που κρύβονται πίσω από τη διαφορετική ερμηνεία των ίδιων δεδομένων. Επομένως, μπορεί να αυξήσει την ένταση και την εχθρότητα μεταξύ των αντιπαρατιθέμενων συνασπισμών, τάση που μπορεί να επιδεινωθεί περαιτέρω από τη φυσική ροπή των ανθρώπων να αισθάνονται και να θυμούνται τις απώλειες και τις ήττες περισσότερο από τα κέρδη και τις νίκες τους (Quattrone και Tversky 1988) και γενικά να υπερτονίζουν την ικανότητα επιρροής αλλά και τη μοχθηρία των αντιπάλων τους.

Επιγραμματικά, δρώντες (ατομικοί ή/και συλλογικοί) εντός ενός υποσυστήματος πολιτικής αντιλαμβάνονται κάποιο πρόβλημα ή μια πηγή δυσαρέσκειας πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα. Στη συνέχεια, προσπαθούν να προσδιορίσουν τις αιτίες και να προτείνουν ένα ή περισσότερα συγκεκριμένα προγράμματα πολιτικής ώστε να αντιμετωπίσουν ή να εξουδετερώσουν τις αιτίες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός συστήματος πεποίθησης καθώς και την πρακτική εφαρμογή του κατά τη διάρκεια της πολιτικής διαδικασίας. Παράλληλα, όμως, υπάρχουν άλλοι δρώντες που διαφωνούν τόσο με το συγκεκριμένο σύστημα πεποίθησης όσο και με την προτεινόμενη πρακτική εφαρμογή τους. Κατά συνέπεια, αυτοί οι δρώντες μέσω των αλληλεπιδράσεών τους κατασκευάζουν ένα εναλλακτικό με το πρώτο σύστημα πεποιθήσεων και προσπαθούν να το προωθήσουν, συνήθως μέσα σε συγκρουσιακό

περιβάλλον. Η αντίδραση της πρώτης συνασπισμένης ομάδας σε αυτές τις προκλήσεις δρομολογεί μια διαδικασία στρατηγικής αλληλεπίδρασης (Jenkins-Smith 1988: 172-173).

2.3. Γενικές θεωρήσεις της ACF

Το θεωρητικό πλαίσιο της ACF προσφέρει στους ερευνητές τη δυνατότητα να επεξεργασίας των δεδομένων τους μέσω ελέγχιμων υποθέσεων προτείνοντας συγκεκριμένες ομάδες θεωρήσεων, σχετικά με

(α) το σχηματισμό και τη δράση των συνασπισμών υπεράσπισης μίας πολιτικής καθώς και τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε υποσυστήματος πολιτικής,

(β) την απόκτηση πολιτικής γνώσης κατά τη διάρκεια παραγωγής και εφαρμογής ενός προγράμματος πολιτικής και

(γ) την αλλαγή πολιτικής εξαιτίας εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων.

Επειδή η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στα ευρήματα που σχετίζονται με το σχηματισμό των συνασπισμών υπεράσπισης και με την ανάλυση των χαρακτηριστικών του υποσυστήματος πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου θα αναφερθούμε μόνο στην πρώτη κατηγορία θεωρήσεων της ACF.

2.3.1. Θεωρήσεις σχετικά με τους συνασπισμούς υπεράσπισης πολιτικής και το υποσύστημα πολιτικής

Οι Sabatier και Jenkins-Smith ορίζουν ότι «(α) σε σημαντικές διαμάχες μέσα σε ένα υποσύστημα πολιτικής όπου οι κεντρικές πολιτικές πεποιθήσεις των συγκροτημένων δικτύων συγκρούονται, η διάταξη συμμάχων και αντιπάλων τείνει να είναι μάλλον σταθερή για ένα χρονικό διάστημα περίπου μιας δεκαετίας, (β) οι δρώντες που ανήκουν σε κάποιο δίκτυο θα παρουσιάζουν ουσιαστική συναίνεση σε ζητήματα που σχετίζονται με τις κεντρικές πολιτικές πεποιθήσεις αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τις δευτερεύουσες αντιλήψεις και (γ) ένας δρων (ή ένα δίκτυο) θα μεταβάλλει τις δευτερεύουσες αντιλήψεις του δικού του συστήματος πεποιθήσεων νωρίτερα από την τυχόν διαπίστωση αδυναμιών στις κεντρικές του πεποιθήσεις» (Sabatier 1993: 27, 32-33).

Υποστηρίζεται δε, ότι είναι χρήσιμο οι ερευνητές να έχουν υπόψη μία κεντρική επισήμανση, όπως αυτή προκύπτει από τη χρήση της ACF ως αναλυτικού εργαλείου ερμηνείας της παραγωγής και της αλλαγής πολιτικών τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Σχετικά με την πρώτη θεώρηση προτείνεται να προστεθεί ο όρος των «*ώριμων υποσυστημάτων*» (εναλλακτικά των «*ώριμων δικτύων*») και να γίνεται διερεύνηση και αντιδιαστολή στις αναλύσεις μεταξύ ώριμων και πρόσφατα δημιουργηθέντων υποσυστημάτων πολιτικής. Οπότε η παραπάνω διατύπωση της θεώρησης τελικά διαμορφώνεται ως εξής: «*σε σημαντικές διαμάχες μέσα σε ένα ώριμο υποσύστημα πολιτικής όπου οι κεντρικές πολιτικές πεποιθήσεις των συγκροτημένων δικτύων συγκρούονται, η διάταξη συμμάχων και αντιπάλων τείνει να είναι μάλλον σταθερή για ένα χρονικό διάστημα περίπου μιας δεκαετίας*» (Sabatier και Jenkins-Smith 1999: 129).

Διάφορες εφαρμογές του θεωρητικού πλαισίου της ACF έχουν δείξει ότι αυτός ο διαχωρισμός είναι χρήσιμος αναλυτικά. Για το λόγο αυτό δίνονται στο ίδιο κείμενο συγκεκριμένα κριτήρια για τη διάκριση μεταξύ ώριμων υποσυστημάτων και υποσυστημάτων που πρόσφατα δημιουργήθηκαν ή βρίσκονται σε μια διαδικασία δόμησης τα οποία είναι «(1) *τα μέλη το υποσυστήματος να θεωρούνται ως μια ημιαυτόνομη κοινότητα η οποία κατέχει εμπειρία και ειδικευση σε ένα συγκεκριμένο τομέα πολιτικής [και επομένως κατέχουν ένα σύνολο κοινών πεποιθήσεων], (2) να έχουν επιδιώξει να επηρεάσουν τη δημόσια πολιτική στο συγκεκριμένο πολιτικό τομέα κατά τη διάρκεια αρκετά μεγάλης χρονικής περιόδου [...], (3) να υπάρχουν εξειδικευμένες υποομάδες εντός των αρχών και των οργανισμών σε όλα τα επίπεδα της διακυβέρνησης που εξετάζουν το συγκεκριμένο ζήτημα πολιτικής. [...] Επομένως ένα υποσύστημα που επιμένει [και είναι ώριμο] πρέπει να έχει κάποιο 'οργανωτικό υπόλειμμα' (organizational residue), (4) [πρέπει να] υπάρχουν ομάδες οργανωμένων συμφερόντων ή εξειδικευμένες υποομάδες εντός αυτών οι οποίες να θεωρούν το συγκεκριμένο πολιτικό ζήτημα [που απασχολεί το υποσύστημα πολιτικής] ως ένα πολύ σημαντικό θέμα*» (Sabatier και Jenkins-Smith 1999: 136).

3. Μεθοδολογία έρευνας

Η διεξαγωγή της έρευνας είχε ως πρωταρχικό βήμα τη συγκεκριμενοποίηση των δικτύων, των μεμονωμένων δρώντων-κλειδιών και των ειδικών που δρουν στο υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου. Επομένως η επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων στοχεύει αφενός στην ανάδειξη των διαφορών στα συστήματα

των πεποιθήσεων των σχηματιζόμενων συνασπισμών σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα πολιτικής⁷, ώστε να εξηγηθεί η ένταση με την ύπαρξη τουλάχιστον δύο αντιμαχόμενων συνασπισμών δικτύων και αφετέρου στη διερεύνηση ύπαρξης ενός υποσυνόλου κοινών πεποιθήσεων μεταξύ των αντιτιθέμενων συνασπισμών, ώστε να στοιχειοθετείται ο χαρακτηρισμός του υποσυστήματος του ελληνικού πανεπιστημίου ως «ώριμου».

Η συλλογή δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω σχεδιασμένων ποιοτικών ημιδομημένων συνεντεύξεων και επικουρικός μέσω ανάλυσης σχετικών κειμένων πολιτικής.

Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις προβλέπεται να περιέχουν ένα σύνολο και μία ακολουθία θεμάτων που πρέπει να καλυφθούν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων. Ταυτόχρονα με αυτή την δομή, που προϋποθέτει άρτιο σχεδιασμό και προετοιμασία, είναι απαραίτητο να υπάρχει ευελιξία και ανεκτικότητα σε αλλαγές στην ακολουθία των υπό συζήτηση ζητημάτων αλλά και των πιθανών ερωτήσεων καθώς είναι απαραίτητο η συζήτηση να βασίζεται βήμα-βήμα στις ιστορίες που διατυπώνουν οι συνομιλητές (Kvale 1996: 124).

Επομένως οι ημιδομημένες συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να λαμβάνουν υπόψη τους τη θεματολογία που προέκυψε από τις δημόσιες διαβουλεύσεις σχετικά με την παραγωγή και υλοποίηση του συγκεκριμένου προγράμματος πολιτικής⁸. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν είτε με δρώντες των επιμέρους δικτύων⁹ είτε με μεμονωμένους δρώντες-κλειδιά για το υποσύστημα πολιτικής ή ειδικούς για τα σχετικά ζητήματα πολιτικής, γεγονός που προβλέπεται και από τη θεωρία της ACF. Τελικώς στην έρευνα διεξήχθησαν 35 ημιδομημένες συνεντεύξεις.

Με τη βοήθεια συγκεκριμένης «σχάρας» ανάλυσης¹⁰ πραγματοποιήθηκε η ανάλυση και η παραγωγή των αρχικών δεδομένων από κάθε συνέντευξη. Με επιπλέον επεξεργασία

⁷ Το πρόγραμμα πολιτικής για τη διασφάλιση της ποιότητας στα ελληνικά πανεπιστήμια.

⁸ Οι «άξονες συζήτησης» ήταν:

Το ελληνικό πανεπιστήμιο σήμερα, Προωθούμενες εκπαιδευτικές πολιτικές για το «ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο», Η έννοια της ποιότητας και της αξιολόγησης στο πανεπιστήμιο, Ο Νόμος 3374/2005, Σχολιασμός των συνθηκών και του τρόπου διεξαγωγής της δημόσιας συζήτησης για τη διασφάλιση της ποιότητας στο ελληνικό πανεπιστήμιο, Προτάσεις για ένα σύγχρονο ελληνικό πανεπιστήμιο.

⁹ Βλ. επόμενη παράγραφο για μία συνοπτική περιγραφή του υποσυστήματος πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου.

¹⁰ «Σχάρα» ανάλυσης: (1) Φιλοσοφία και ρόλος του πανεπιστημίου σήμερα, (2) Δομές και λειτουργία του πανεπιστημίου σήμερα, (3) Αλλαγές στο πανεπιστήμιο εξαιτίας των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών πολιτικών, (4) Ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές για τη διασφάλιση της ποιότητας και επηρεασμός του πανεπιστημίου, (5) Θεωρητική συζήτηση για την έννοια της ποιότητας στο πανεπιστήμιο, (6) Έννοια και

δομήθηκαν και κατηγοριοποιήθηκαν οι πολιτικές πεποιθήσεις του εκάστοτε δρώντος όπως προέκυψαν από τη συνέντευξή του στις κατηγορίες του επόμενου Πίνακα. Στη συνέχεια μέσω ανάλυσης πραγματοποιήθηκε η σύνθεση των συστημάτων πεποίθησης των επιμέρους δικτύων και τελικώς των συνασπισμών υπεράσπισης.

Πίνακας 1: Σύστημα κεντρικών και δευτερευουσών πεποιθήσεων

Κεντρικές Πολιτικές Πεποιθήσεις
Ρόλος και λειτουργία του πανεπιστημίου
Έννοια της ποιότητας στο πανεπιστήμιο
Αξιολόγηση και πανεπιστήμιο
Ευρωπαϊκές Εκπαιδευτικές Πολιτικές και πανεπιστήμιο
Ευρωπαϊκές Εκπαιδευτικές Πολιτικές για τη διασφάλιση της ποιότητας και πανεπιστήμιο
Δευτερεύουσες Πεποιθήσεις¹¹
Νόμος 3374/05
Δομές υλοποίησης και εφαρμογή του Νόμου

Η χρήση της μεθόδου της ανάλυσης κειμένων πολιτικής θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, όπως έχει ήδη ειπωθεί, ως επικουρική της τεχνικής των συνεντεύξεων με την έννοια της συμβολής της στην παροχή κατευθυντήριων γραμμών για τη

μηχανισμός αξιολόγησης και η αλληλεπίδρασή του με το πανεπιστήμιο, (7) Ανάλυση και σχολιασμός του Νόμου 3374/2005, (8) Δομές υλοποίησης και εφαρμογή του Νόμου την περίοδο 2006-09, (9) Χαρακτηριστικά του δημόσιου διαλόγου για την αξιολόγηση στο ελληνικό πανεπιστήμιο, (10) «Μοντέλο» (προτάσεις) για το σύγχρονο ελληνικό πανεπιστήμιο

¹¹ Στην παρούσα έρευνα η ανάλυσή μας χρειάζεται να επικεντρωθεί μόνο στις κεντρικές πολιτικές πεποιθήσεις, καθώς η ανάλυση αυτών αρκεί για τη διερεύνηση τόσο της ύπαρξης δύο αντιμαχόμενων συνασπισμών δικτύων όσο και του υποσυνόλου κοινών πεποιθήσεων μεταξύ των δύο συνασπισμών.

συγκρότηση των αξόνων συζήτησης των ημιδομημένων συνεντεύξεων. Ο ρόλος αυτής της ανάλυσης δεν περιορίστηκε όμως μόνο στη βελτίωση της προετοιμασίας για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων. Προσέφερε επίσης και τη δυνατότητα εμπλουτισμού των παραγόμενων δεδομένων από τις συνομιλίες των δρώντων-μελών επιμέρους δικτύων με δεδομένα που προέκυψαν από την ανάλυση γραπτών πηγών (επίσημων κειμένων πολιτικής) των αντίστοιχων δικτύων.

Ουσιαστικά, στη συγκεκριμένη εργασία χρησιμοποιήθηκαν παραπάνω από μία ποιοτικές ερευνητικές μέθοδοι. Όμως έχει ήδη ειπωθεί στις ποιοτικές ερευνητικές προσεγγίσεις αυτό συμβαίνει συχνά. Όπως επισημαίνουν και οι Cohen και Manion «η απο κλειστική εμπιστοσύνη σε μία μέθοδο μπορέ να επηρεάσει ή να παραποήσει την εικόνα που έχει ο ερευνητής για το συγκεκριμένο δείγμα της πραγματικότητας την οποία εξετάζει, χρειάζεται να είναι βέβαιος ότι τα στοιχεία που προέκυψαν δεν είναι απλώς αποτέλεσμα μίας ειδικής συλλεκτικής μεθόδου» (Cohen και Manion 1994: 321). Η πολυμεθοδολογική έρευνα (mixed method research)¹² είναι μάλλον απαραίτητη καθώς τα ζητήματα προς ανάλυση είναι πολύπλοκα και η εκτενής ανάλυση και ερμηνεία τους συνήθως απαιτεί να φωτιστούν από διαφορετικές οπτικές γωνίες. Όπως περιεκτικά αναλύει ο Ιωσηφίδης υπάρχουν συγκεκριμένοι γενικοί παράγοντες και λόγοι που οι ερευνητές οδηγούνται στην υιοθέτηση πολυμεθοδολογικών ερευνητικών στρατηγικών. Ονομαστικά αυτοί οι παράγοντες είναι: η «κοινή λογική», ο τριγωνισμός ή μεθοδολογική σύγκλιση (triangulation, convergence), η μεθοδολογική ανάπτυξη (methodological development) και η συμπληρωματικότητα (complementarity) (2008: 274-275). Η πολυμεθοδολογική έρευνα που ακολουθήθηκε, είναι μάλλον απαραίτητη καθώς τα ζητήματα προς ανάλυση είναι πολύπλοκα και η ερμηνεία τους συνήθως απαιτεί να φωτιστούν από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

4. Υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου

Στο υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου φαίνεται να δρουν κάποια «κλασσικά» δίκτυα ανεξάρτητα από το ζήτημα πολιτικής που προωθείται και δίκτυα (νέα και συνήθως ασταθή) που σχετίζονται με το εκάστοτε πρόγραμμα πολιτικής. Στα

¹² Αλλιώς και «πολυπρισματική μέθοδος»

πλαίσια της παρούσης έρευνας μας ενδιέφεραν οι πεποιθήσεις και οι δράσεις των «κλασσικών» δικτύων:

Ένα άτυπο αλλά με κύρος δίκτυο, αυτό της Συνόδου των Πρυτάνεων, είναι διαχρονικά σταθερό και ενεργό. Το ελληνικό πανεπιστήμιο παραδοσιακά εκπροσωπείται επισήμως από αυτό το δίκτυο στις δημόσιες διαβουλεύσεις με τις εκάστοτε κυβερνήσεις.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες δρα στον πανεπιστημιακό χώρο ένα ακόμα δίκτυο που είναι η Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Διδακτικού και Ερευνητικού Προσωπικού (ΠΟΣΔΕΠ). Η ΠΟΣΔΕΠ προέκυψε ως μετεξέλιξη της Πανελλαδικής Οργάνωσης Επιστημονικού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΠ) μετά από μία μεταβατική φάση τα πρώτα χρόνια μετά την ψήφιση του Νόμου Πλαισίου το 1982 (Ν. 1268/1982). Από την πρώτη στιγμή της ίδρυσής της, η ΠΟΣΔΕΠ υιοθετούσε συχνά σκληρή στάση απέναντι στις κυβερνήσεις και στις προσπάθειές τους να νομοθετήσουν και να εφαρμόσουν εκπαιδευτικές πολιτικές και μεταρρυθμίσεις στα πανεπιστήμια. Το συγκεκριμένο δίκτυο και οι θέσεις του σύντομα είχαν ευρεία προβολή από τα ΜΜΕ με αποτέλεσμα η κοινή γνώμη να αποδίδει σε αυτό μεγαλύτερο ειδικό βάρος από εκείνο που του αποδίδουν, πολλές φορές, τα ίδια τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Υπάρχουν, επίσης, δίκτυα που, αν και η δράση τους είναι σαφώς ευρύτερη του συγκεκριμένου υποσυστήματος, είναι διαρκώς παρόντα στο συγκεκριμένο υποσύστημα πολιτικής και προσπαθούν να επηρεάσουν την ατζέντα αλλά και τις πολιτικές για το πανεπιστήμιο προωθώντας τις δικές τους πεποιθήσεις και συμφέροντα. Επιγραμματικά θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ως τέτοιους συλλογικούς δρώντες τα δίκτυα των εργαζομένων, των εργοδοτών αλλά και των πολιτικών κομμάτων.

Ένα βασικό δίκτυο που εκφράζει τους εργαζομένους το δίκτυο «ΙΝΕ-ΓΣΕΕ»¹³ εκφράζει τις απόψεις του γενικά για θέματα παιδείας αλλά και ειδικά για το πανεπιστήμιο, μέσω και του ινστιτούτου ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ¹⁴.

Ένα άλλο δίκτυο που πρέπει, επίσης, να αναφερθεί είναι το δίκτυο «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ»¹⁵, που εκφράζει τις εργοδοτικές οργανώσεις, κυρίως, και μέσω του ερευνητικού ινστιτούτου (ΙΟΒΕ) διατυπώνει θέσεις και προτάσεις προσπαθώντας να επηρεάσει τις πολιτικές για το πανεπιστήμιο.

Τα κοινοβουλευτικά κόμματα, επίσης νοούνται ως δίκτυα πολιτικής τα οποία δραστηριοποιούνται στο υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου και τα

¹³ ΙΝΕ-ΓΣΕΕ: Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ

¹⁴ ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ: Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της ΓΣΕΕ

¹⁵ ΣΕΒ-ΙΟΒΕ: Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ) και Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ).

οποία μέσω των επίσημων κειμένων πολιτικής, ή ακόμα μέσω κειμένων που παράγονται από ιδρύματα σκέψης και προβληματισμού προσπαθούν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη για θέματα που αφορούν στις εκπαιδευτικές πολιτικές για τα πανεπιστήμια¹⁶. Τελικό στόχο έχουν, συνασπιζόμενα με άλλα δίκτυα πολιτικής, να προωθήσουν προγράμματα πολιτικής που θα ακολουθούν όσο το δυνατόν περισσότερο τα δικά τους συστήματα πεποίθησης.

Τέλος, αξ σημειωθεί ότι μέσα στο χώρο των πανεπιστημίων δρουν ακαδημαϊκοί που δεν ανήκουν σε κάποιο δίκτυο αλλά οι απόψεις και πεποιθήσεις τους έχουν ιδιαίτερη σημασία στο βαθμό που οι συγκεκριμένοι δρώντες είναι προσωπικότητες υψηλού επιστημονικού και κοινωνικού κύρους. Επομένως μπορούν να θεωρηθούν ως μεμονωμένοι δρώντες-κλειδιά ή ως ειδικοί ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής οι οποίοι είτε συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό με τα συστήματα πεποίθησης ενός από τους αντιμαχόμενους συνασπισμούς είτε έχουν ρόλο ισορροπιστή¹⁷ (Σταμέλος και Καβασακάλης 2009: 207-209).

5. Ευρήματα

Μία επισήμανση είναι απαραίτητη, καθώς ισχύει για την ανάλυση όλων των επιμέρους δικτύων.

Όπως υποστηρίζεται και στο θεωρητικό πλαίσιο της ACF, δεν είναι απαραίτητο όλοι οι δρώντες που ανήκουν σε ένα δίκτυο (ή σε συνασπισμό δικτύων) να έχουν ταυτόσημες ατομικές πεποιθήσεις με τα συστήματα πεποιθήσεων των δικτύων. Η παραμονή και δραστηριοποίηση, όμως, του εκάστοτε δρώντος στο επιμέρους δίκτυο σημαίνει ότι σε γενικές γραμμές το σύστημα πεποιθήσεων του δικτύου τον[την] εκφράζει.

Εξαιτίας αυτού, η προσπάθειά μας θα στοχεύει στην ανάδειξη κυρίως της κοινής συνισταμένης στις πεποιθήσεις των συνομιλητών μας, ώστε να μπορέσουμε να αναδείξουμε το σύστημα πεποιθήσεων του δικτύου. Στηριζόμενοι σε αυτά τα συστήματα πεποιθήσεων των επιμέρους δικτύων πραγματοποιήθηκε η ομαδοποίηση

¹⁶ Τα κοινοβουλευτικά κόμματα στη συγκεκριμένη περίοδο που νοούνται ως δίκτυα πολιτικής είναι: «ΝΔ» το οποίο εντάσσεται στο «Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΠΑΣΟΚ», «ΚΚΕ» και «ΣΥΡΙΖΑ».

¹⁷ Η σύμφωνα με την ορολογία της ACF πολιτικού διαμεσολαβητή (policy broker). Στην ευρύτερη έρευνα αναλύθηκε η δράση συλλογικών και ατομικών δρώντων που εξαιτίας των συστημάτων πεποίθησής τους είχαν ρόλο πολιτικού διαμεσολαβητή (π.χ. το δίκτυο «Σύνοδος Πρυτάνεων» φαίνεται να έχει ρόλο πολιτικού διαμεσολαβητή). Όμως για την απάντηση του ερωτήματος της παρούσας έρευνας δεν είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθεί η ανάλυση δεδομένων που σχετίζονται με τα συστήματα πεποίθησης και τη δράση ατομικών και συλλογικών πολιτικών διαμεσολαβητών.

ατομικών και συλλογικών δρώντων σε δύο συνασπισμούς δικτύων, στο συνασπισμό «Υπέρ» και στο συνασπισμό «Εναντίον» του προγράμματος πολιτικής για τη διασφάλιση της ποιότητας στα ελληνικά πανεπιστήμια.

5.1. Σχηματισμός αντιμαχόμενων συνασπισμών δικτύων

Κατά τη διαδικασία της ανάλυσης για τη δόμηση των συνασπισμών εστίασαμε στα συστήματα πεποιθήσεων αρχικώς των «κλασικών» δικτύων. Από τη διερεύνηση και την ανάλυση των δεδομένων που παρήχθησαν κυρίως από συνεντεύξεις και δευτερευόντως από κείμενα πολιτικής προέκυψε ότι στο συνασπισμό δικτύων υπέρ του προγράμματος πολιτικής για τη διασφάλιση της ποιότητας στα ελληνικά πανεπιστήμια (που λειτούργησε ως μελέτη περίπτωσης) ανήκουν τα δίκτυα «Κυβερνητικό δίκτυο»¹⁸, «ΠΑΣΟΚ», «ΙΝΕ-ΓΣΕΕ» και «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ», καθώς και οι μεμονωμένοι δρώντες Σ21, Σ23 (δρώντες-κλειδιά) και Σ28, Σ16 (ειδικοί). Χρειάζεται βεβαίως να επισημανθεί ότι η τοποθέτησή τους εντός του συνασπισμού «Υπέρ» αφορά τις πεποιθήσεις τους που είναι σχετικές με το συγκεκριμένο πρόγραμμα πολιτικής και μόνο. Επιπροσθέτως, η συνεργασία των δρώντων (συλλογικών και μεμονωμένων) εντός του συνασπισμού δε σημαίνει ότι υπάρχει απόλυτη συμφωνία και ταύτιση των συστημάτων πεποιθήσεώς τους.

Αντίστοιχα, για το συνασπισμό δικτύων «Εναντίον» του συγκεκριμένου προγράμματος πολιτικής προέκυψε ότι σε αυτόν ανήκουν τα δίκτυα «ΠΟΣΔΕΠ», «ΚΚΕ» και «ΣΥΡΙΖΑ», καθώς και οι μεμονωμένοι δρώντες Σ13 και Σ31 (ειδικοί). Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να επισημανθεί σχετικά με το δίκτυο «ΠΟΣΔΕΠ» ότι η παραγωγή του συστήματος των πεποιθήσεων του δικτύου προκύπτει από συνομιλίες με δρώντες που ανήκαν στις παρατάξεις που είχαν την πλειοψηφία και χάραζαν την πολιτική δράση του δικτύου μέχρι την άνοιξη του 2009.

Με σύνθεση των επιμέρους συστημάτων πεποιθήσεως, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, προκύπτουν τα συστήματα πεποιθήσεως των δύο αντιτιθέμενων συνασπισμών δικτύων. Ο επόμενος Πίνακας (Πίνακας 2: Σύστημα κεντρικών πολιτικών πεποιθήσεων των δύο

¹⁸ Στο «κυβερνητικό δίκτυο» εντάσσουμε το δίκτυο του πολιτικού κόμματος που στη συγκεκριμένη περίοδο ήταν στη διακυβέρνηση της χώρας, δηλαδή το δίκτυο «ΝΔ». Επίσης στο δίκτυο αυτό εντάσσουμε και τους συνομιλητές ή/και τα δεδομένα που προκύπτουν από το Υπουργείο Παιδείας. Το υπουργείο αυτό είναι η εποπτεύουσα πολιτική αρχή στο υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου και επομένως είναι η υπεύθυνη πολιτική αρχή για την παραγωγή και την εφαρμογή του εκάστοτε πολιτικού προγράμματος.

συνασπισμών δικτύων) αποτυπώνει τα επεξεργασμένα δεδομένα που προέκυψαν από την έρευνα¹⁹.

Πίνακας 2: Σύστημα κεντρικών πολιτικών πεποιθήσεων των δύο συνασπισμών δικτύων

Συνασπισμός δικτύων «Υπέρ»	Συνασπισμός δικτύων «Εναντίον»
Κεντρικές Πολιτικές Πεποιθήσεις	
Ρόλος και λειτουργία του πανεπιστημίου	
<ul style="list-style-type: none"> - Υπήρξε αύξηση της δημοκρατικότητας του θεσμού εξαιτίας της διεύρυνσης. Όμως αυτή έγινε είτε χωρίς σχεδιασμό είτε υπό την επίδραση ισχυρών μικροπολιτικών πιέσεων με αποτέλεσμα να δημιουργεί προβλήματα όπως το υψηλό οικονομικό κόστος, τη μη λειτουργία της έννοιας της πανεπιστημιούπολης και του «ανήκειν» («Κυβερνητικό» δίκτυο, («INE-ΓΣΕΕ», «ΣΕΒ-IOBE», Σ21, Σ28, Σ 16) - Απαιτείται χαλαρότερο ρυθμιστικό πλαίσιο και λιγότερες κεντρικές παρεμβάσεις ώστε να αναπτυχθούν οι έννοιες της αυτονομίας και αυτοτέλειας («Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΣΕΒ-IOBE», Σ21, Σ28, Σ16) - Διεθνοποίηση (μέσω των ΕΕΠ), διαφάνεια, κοινωνική λογοδοσία, διασφάλιση ποιότητας σημαντικά στοιχεία του «σύγχρονου» πανεπιστημίου («ΠΑΣΟΚ», «INE-ΓΣΕΕ», «ΣΕΒ-IOBE», Σ21) - Απαιτείται η σύνδεση του πανεπιστημίου με την κοινωνία με στόχο την εύρεση εργασίας από τους αποφοίτους του και την παρακολούθηση των αναγκών της κοινωνίας («Κυβερνητικό» δίκτυο, («ΠΑΣΟΚ», «INE-ΓΣΕΕ», «ΣΕΒ-IOBE») - Η αυτονομία και η αυτοτέλεια χρειάζεται να βρίσκονται σε ισορροπία με την υποχρέωση για κοινωνική λογοδοσία («ΠΑΣΟΚ», «INE-ΓΣΕΕ», «ΣΕΒ-IOBE», Σ21) 	<ul style="list-style-type: none"> - Το πανεπιστήμιο αποτελεί δημόσιο θεσμό. Επομένως, υπηρετεί συγκεκριμένες αξίες όπως αμίλλα, συνεργασία, ισότητα, πλουραλισμός. Αυτές δε συνάδουν με λογικές αγοράς και επιχειρηματικότητας («ΠΟΣΔΕΠ», «ΚΚΕ», «ΣΥΡΙΖΑ») - Κεντρική για το δημόσιο πανεπιστήμιο η έννοια της αυτοτέλειας. Επομένως είναι απαραίτητη η αντιμετώπιση του ενιαίου και πειστικού θεσμικού πλαισίου λειτουργίας, που διαρκώς επιβάλλει πολιτικές, ειδικά σε ένα σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης με μεγάλες διαφορές («ΣΥΡΙΖΑ», Σ13, Σ31) - Απαραίτητη η αντιμετώπιση της συνεχούς και σκόπιμης υποβάθμισης του δημόσιου πανεπιστημίου και μέσω, αλλά όχι μόνο, της χαμηλής χρηματοδότησής του («ΠΟΣΔΕΠ», «ΣΥΡΙΖΑ») - Η μαζικοποίηση του πανεπιστημίου που προήλθε από μη σχεδιασμένες πολιτικές διεύρυνσης αποτελεί, σε συνδυασμό με την υποχρηματοδότηση, σημαντικό ζήτημα υποβάθμισης και πρέπει να αντιμετωπιστεί από την πολιτεία («ΠΟΣΔΕΠ», «ΣΥΡΙΖΑ»)
Έννοια της ποιότητας στο πανεπιστήμιο	
<ul style="list-style-type: none"> - Η ισχυρότερη εκδοχή της ποιότητας στο 	<ul style="list-style-type: none"> - Η εκδοχή της ποιότητας ως ανάπτυξη κριτικής

¹⁹ Αναλυτικά τα δεδομένα από τις ημιδομημένες συνεντεύξεις, η ανάδειξη των συστημάτων πεποίθησης των επιμέρους κλασικών δικτύων και εν τέλει η παραγωγή των συνολικών συστημάτων πεποίθησης των συνασπισμών δικτύων υπεράσπισης μίας πολιτικής υπάρχουν στην ευρύτερη έρευνα που μελετά ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα πολιτικής (Καβασακάλης 2011).

<p>συνασπισμό είναι αυτή της ποιότητας ως ανταποδοτική αξία, ενώ από αρκετά δίκτυα και δρώντες αναφέρεται και η εκδοχή της ποιότητα ως εναρμονισμό στο σκοπό («Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΠΑΣΟΚ», «ΙΝΕ-ΓΣΕΕ», «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ», Σ23, Σ28, Σ16²⁰)</p> <p>- Η έννοια της ποιότητας είναι μια πολυεπίπεδη έννοια καθώς σχετίζεται και με το συνολικό σχεδιασμό πολιτικής του εκάστοτε ιδρύματος και για αυτό δύσκολο να ορισθεί. Αυτό όμως δεν πρέπει να χρησιμοποιείται με σκοπό να μην ξεκινήσουν ποτέ οι διαδικασίες αξιολόγησης («ΠΑΣΟΚ», «ΙΝΕ-ΓΣΕΕ», Σ23)²¹</p>	<p>σκέψης σε ένα δημόσιο πανεπιστήμιο που θα προάγει το ήθος και τη συνεργασία είναι επίσης μία ισχυρή εκδοχή («ΠΟΣΔΕΠ», «ΣΥΡΙΖΑ», Σ13, Σ31)</p> <p>- Η συζήτηση για την έννοια της ποιότητας είναι μια πολυεπίπεδη συζήτηση, η οποία ποτέ δεν έγινε («ΠΟΣΔΕΠ», «ΣΥΡΙΖΑ», Σ13, Σ31)</p> <p>- Η έννοια της ποιότητας και της διασφάλισής της είναι εγγενές χαρακτηριστικό του πανεπιστημίου («ΠΟΣΔΕΠ», «ΚΚΕ»)</p>
Αξιολόγηση και πανεπιστήμιο	
<p>- Υπέρ ενός θεσμοποιημένου συστήματος αξιολόγησης που θα εμπεριέχει και τη διαδικασία της εξωτερικής αξιολόγησης («Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΠΑΣΟΚ», «ΙΝΕ-ΓΣΕΕ», «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ», Σ21, Σ23, Σ28, Σ16)</p> <p>- Θεωρείται ως σημαντικότερο στη διαδικασία αξιολόγησης η περίοδος «μετά». Τα ευρήματα πρέπει να χρησιμοποιηθούν από την πολιτεία και το πανεπιστήμιο ώστε να υπάρξει βελτίωση της ποιότητας και να μην καταντήσει μια τυπική διαδικασία («Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΠΑΣΟΚ», Σ23)</p> <p>- Με δεδομένα τη μαζικότητα του θεσμού, τη διεθνοποίησή του (συνεργασίες στον ευρωπαϊκό χώρο-κινητικότητα-αναγνώριση σπουδών) η θεσμοποιημένη αξιολόγηση που ακολουθεί διεθνή πρότυπα αποτελεί κεντρικό εργαλείο («Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΠΑΣΟΚ», Σ23)</p>	<p>- Η αξιολόγηση θα πρέπει να ξεκινήσει από το ίδιο το πανεπιστήμιο. Δεν έχει νόημα ένα θεσμοποιημένο σύστημα που θα βασίζεται κυρίως στην εξωτερική αξιολόγηση, ιδιαίτερα σε ένα σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης με μεγάλες διαφοροποιήσεις («ΠΟΣΔΕΠ», «ΣΥΡΙΖΑ», Σ13, Σ31)</p> <p>- Υπέρ ενός συστήματος εσωτερικής αξιολόγησης που θα αποσκοπεί στην αποτύπωση των δυνατοτήτων, των προβλημάτων, αλλά και του ελέγχου της πολιτείας για το εάν τηρεί τις υποχρεώσεις της («ΠΟΣΔΕΠ», «ΣΥΡΙΖΑ», Σ13, Σ31)</p> <p>- Η αξιολόγηση θα πρέπει να στοχεύει στη μείωση των ανισοτήτων και των σημαντικών διαφοροποιήσεων μεταξύ των πανεπιστημίων προς όφελος του λαού και των φοιτητών («ΚΚΕ»)</p>
ΕΕΠ και πανεπιστήμιο	
<p>- Η διαδικασία της Μπολόνια και γενικότερα οι ΕΕΠ «σπρώχνουν» τα πανεπιστήμια σε θετικότερες αναδιαρθρώσεις. Το ελληνικό πανεπιστήμιο προσπαθεί να ακολουθήσει τις εξελίξεις και είναι θετικό που λαμβάνει μέρος στη διαδικασία («Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΙΝΕ-ΓΣΕΕ», «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ», Σ21, Σ23, Σ28, Σ16)</p>	<p>- Η Μπολόνια και οι πολιτικές της ΕΕ (οι οποίες σχετίζονται) σηματοδοτούν τη ριζική αλλαγή του θεσμού του ευρωπαϊκού πανεπιστημίου σε ένα «επιχειρηματικό» πανεπιστήμιο («ΠΟΣΔΕΠ», «ΚΚΕ», «ΣΥΡΙΖΑ»)</p> <p>- Οι ΕΕΠ προκύπτουν χωρίς συνδιαμόρφωση των λαών. Έχουν δε ως αποτέλεσμα την προώθηση</p>

²⁰ Αναφέρονται τα δίκτυα και οι μεμονωμένοι δρώντες που προωθούν τις εκδοχές της ποιότητας «ανταποδοτική αξία» και «εναρμονισμό στο σκοπό» είτε μεμονωμένα είτε ταυτόχρονα, δηλαδή σε συνδυασμό.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο από τις συνομιλίες όσο και από τις συζητήσεις στις συνεδριάσεις της Βουλής για το Νόμο δεν φάνηκε οι δρώντες και τα δίκτυα να έχουν μια στέρεη θεωρητική οπτική για την έννοια της ποιότητας στο πανεπιστήμιο.

²¹ Τα δίκτυα «Κυβερνητικό» δίκτυο και «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ» υποστήριξαν επίσης ότι η ποιότητα σχετίζεται και με την εκδοχή της αριστείας.

<p>- Οι ΕΕΠ έχουν ως αποτέλεσμα τη διεθνοποίηση του ελληνικού πανεπιστημίου και την ανάπτυξη της έρευνας («Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΠΑΣΟΚ», «ΙΝΕ-ΓΣΕΕ», «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ», Σ21, Σ23)</p> <p>- Το ελληνικό πανεπιστήμιο με όχημα τα ευρωπαϊκά προγράμματα έγινε, για πρώτη φορά, κέντρο διεθνούς έρευνας («Κυβερνητικό» δίκτυο, «ΠΑΣΟΚ», «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ»)</p> <p>- Υπάρχουν και αρνητικές επιδράσεις εξαιτίας των ΕΕΠ αλλά το ισοζύγιο είναι θετικό. Με τη συμμετοχή μας μπορεί να γίνει συν-διαμόρφωση («ΠΑΣΟΚ», Σ28, Σ16)</p> <p>- Η αντίδραση στις ΕΕΠ προέρχεται (α) από ιδεολογικούς λόγους και (β) από ελλιπή γνώση και ανάλυση των ΕΕΠ (Σ23, Σ28, Σ16)</p>	<p>νομοθετημάτων σε εθνικό επίπεδο που το αλλάζουν προς μία νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση («ΠΟΣΔΕΠ», «ΣΥΡΙΖΑ»)</p> <p>- Οι ΕΕΠ προωθούν τη δημιουργία πανεπιστημίων δύο ταχυτήτων («ΚΚΕ», «ΣΥΡΙΖΑ», Σ13, Σ31)</p> <p>- Οι ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις, αν και αύξησαν τη διεθνικότητα του ελληνικού πανεπιστημίου και την παραγωγή έρευνας, αλλάζουν τις αξίες και τη λειτουργία του («ΠΟΣΔΕΠ», «ΣΥΡΙΖΑ», Σ13, Σ31)</p> <p>- Το πανεπιστήμιο θα λειτουργεί ως ιδιωτική επιχείρηση η οποία θα προσφέρει, ιδιαίτερα στο βασικό πτυχίο, φθηνές και ευέλικτες υπηρεσίες εκπαίδευσης και έρευνας («ΚΚΕ», Σ13, Σ31)</p>
ΕΕΠ για τη διασφάλιση της ποιότητας και πανεπιστήμιο	
<p>- Οι διαδικασίες συγκρίσιμων διαδικασιών διασφάλισης της ποιότητας στον ευρωπαϊκό χώρο είναι απαραίτητες και αποτελούν κεντρικό άξονα δράσης εξαιτίας των ΕΕΠ που προτάσσουν τη συνεργασία-κινητικότητα, την αναγνώριση σπουδών μέσω της συγκρισιμότητας και αμοιβαιότητας αλλά και των ευρύτερων διεθνών εξελίξεων («Κυβερνητικό» δίκτυο, Σ23)</p> <p>- Οι συγκρίσιμες διαδικασίες αξιολόγησης και διασφάλισης ποιότητας εκτός από μηχανισμούς ελέγχου προσφέρουν και τη δυνατότητα μεταφοράς έγκυρων πληροφοριών για τα πανεπιστήμια και τα συστήματα εκπαίδευσης («Κυβερνητικό» δίκτυο, Σ23)²²</p>	<p>- Οι δράσεις σε αυτόν τον άξονα πολιτικής δημιουργούν πιεστικές συνθήκες οι οποίες είναι διαλυτικές διαδικασίες για το πανεπιστήμιο («ΠΟΣΔΕΠ», «ΚΚΕ»)</p> <p>- Οι πολιτικές διασφάλισης της ποιότητας προωθούν αλλαγές στα ΠΣ, καθοδηγούν την έρευνα και επιδρούν στο χαρακτήρα των πανεπιστημίων που ομογενοποιείται προς μία κερδοσκοπική – νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση («ΠΟΣΔΕΠ», «ΚΚΕ», «ΣΥΡΙΖΑ»)</p>

5.2. Σύγκριση των πεποιθήσεων των δύο συνασπισμών δικτύων

Αναλύοντας και συγκρίνοντας τις κατηγορίες των κεντρικών πολιτικών πεποιθήσεων των δύο αντιτιθέμενων συνασπισμών μπορούν να αναδειχθούν οι διαφορές και να τεκμηριωθεί θεωρητικά η δόμηση των αντιτιθέμενων συνασπισμών αλλά και το επίπεδο έντασης στη μεταξύ τους αντιπαράθεση και δεύτερον να καταστεί εφικτή, μέσω των ομοιοτήτων και των επιμέρους συμφωνιών στις κεντρικές πολιτικές

²² Από τις συνομιλίες με τους δρώντες των δικτύων «ΙΝΕ-ΓΣΕΕ» και «ΣΕΒ-ΙΟΒΕ» δεν εκφράστηκαν ρητά κάποιες πεποιθήσεις για αυτήν την κατηγορία κεντρικών πολιτικών πεποιθήσεων. Επομένως η έλλειψη αναφοράς των συγκεκριμένων δικτύων σε αυτή την κατηγορία πεποιθήσεων στους «Υπέρ» δεν σχετίζεται με διαφοροποίησή τους σε σχέση με τις αναφερόμενες πεποιθήσεις αυτής της κατηγορίας. Απλώς δεν παρήχθησαν δεδομένα για αυτήν την ομάδα πεποιθήσεων για τα δίκτυα.

πεποιθήσεις των δύο αντιτιθέμενων συνασπισμών, η τεκμηρίωση της συγκρότησης του πολιτικού υποσυστήματος με χαρακτηριστικά ώριμου υποσυστήματος.

Αρχικώς από την ανάλυση των στοιχείων του συγκεντρωτικού πίνακα των συστημάτων πεποιθήσης προκύπτει ότι οι δύο αντιτιθέμενοι συνασπισμοί έχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις σε όλες τις κατηγορίες των κεντρικών πεποιθήσεών τους.

Συγκεκριμένα, σχετικά με το ρόλο και τη λειτουργία του πανεπιστημίου ο συνασπισμός «Υπέρ» θεωρεί ως βασικά στοιχεία του σύγχρονου ελληνικού πανεπιστημίου τη διεθνοποίηση, την πρωτοπορία, τη λογοδοσία και την ευελιξία των ΠΣ, ώστε ο θεσμός να συνδέεται στενά και να παρακολουθεί τις ανάγκες της κοινωνίας και της αγοράς, ενώ ο συνασπισμός «Εναντίον» θεωρεί ότι το πανεπιστήμιο ως δημόσιος εκπαιδευτικός θεσμός θα πρέπει να προωθεί την άμιλλα, τη συνεργασία, την ισότητα και όχι τη διαφοροποίηση μέσω πολιτικών αριστείας και ανταγωνισμού και θα πρέπει να στοχεύει στη βελτίωσή του μέσω της παραγωγής έρευνας υψηλού επιπέδου που δεν θα έχει ως στόχο να ακολουθεί τις ανάγκες της αγοράς.

Στη θεωρητική συζήτηση για τις έννοιες της ποιότητας και της αξιολόγησης ο συνασπισμός «Υπέρ» προκρίνει κυρίως την εκδοχή της ποιότητας ως ανταποδοτική αξία²³ (στο πλαίσιο που το δημόσιο πανεπιστήμιο είναι μαζικό και επομένως κοστίζει αρκετά μεγάλα ποσά στο φορολογούμενο πολίτη) και δευτερευόντως την εκδοχή του εναρμονισμού στο σκοπό (στο πλαίσιο της αυτοτέλειας του κάθε ιδρύματος). Για δε την αξιολόγηση κεντρική πολιτική πεποίθηση αυτού του συνασπισμού είναι ότι η θεσμοποιημένη αξιολόγηση είναι απαραίτητη για τη λειτουργία του πανεπιστημίου

²³ Πρέπει να σημειωθεί ότι οι όροι που χρησιμοποιούνται για τη νοηματοδότηση της έννοιας της ποιότητας στο πανεπιστήμιο προέρχονται από μία εργασία των Harvey και Green. Ειδικότερα:

Ποιότητα ως αριστεία (as excellence): Αυτή η έννοια της ποιότητας υποστηρίζει την ελιτίστικη εκδοχή ανώτατης εκπαίδευσης υψηλότετου επιπέδου, η οποία την εξισώνει με την τελειότητα και τα υψηλά πρότυπα. *Ποιότητα ως εναρμονισμός στο σκοπό (as fitness for purpose)*: Η εκδοχή αυτή προϋποθέτει ότι ένα προϊόν ή μια υπηρεσία ικανοποιεί τις ανάγκες, απαιτήσεις ή τις επιθυμίες ενός «πελάτη». Οι στόχοι του πανεπιστημίου διατυπώνονται με θεσμικό τρόπο στην πολιτική του ίδιου του θεσμού. Μέσω αυτής της εκδοχής της ποιότητας, τα πανεπιστήμια πρέπει να δηλώσουν τι σκοπεύουν να κάνουν, να κάνουν ότι δηλώσουν και να αποδείξουν σε τρίτους (σε εξωτερικούς αξιολογητές ή/και κοινωνικούς εταίρους) ότι το έκαναν. *Ποιότητα ως ανταποδοτική αξία (as value for money)*: Είναι μια εκδοχή της ποιότητας που εξισώνει την ποιότητα με την απόδοση των χρηματοδοτήσεων. Αυτή η εκδοχή της ποιότητας ενισχύει το δικαίωμα του κράτους (που είναι σημαντικός χρηματοδότης της ανώτατης εκπαίδευσης) στο να απαιτεί οικονομική αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα στη λειτουργία του πανεπιστημίου. Είναι λοιπόν κατανοητό ότι η συγκεκριμένη εκδοχή της ποιότητας είναι αρκετά δημοφιλής σε πολιτικούς. *Ποιότητα ως μετασχηματισμός (as transformation)*: Σε αυτήν την εκδοχή της ποιότητας, ο αναμενόμενος μετασχηματισμός δεν περιορίζεται μόνο σε εμφανή χαρακτηριστικά, όπως κάποια φυσική, εξωτερική αλλαγή, αλλά στοχεύει στη γνωστική υπέρβαση. Έτσι, ο προμηθευτής της εκπαίδευσης, το πανεπιστήμιο, «κάνει κάτι στον «πελάτη» [φοιτητή] παρά κάνει κάτι για τον πελάτη» (Harvey και Green 1993).

καθώς είναι το βασικό εργαλείο για τη βελτίωση της ποιότητας και της εξέλιξής του. Ο συνασπισμός «Εναντίον» θεωρεί ότι η ποιότητα και η αξιολόγηση είναι ένα εγγενές χαρακτηριστικό του πανεπιστημίου και για αυτό το λόγο δεν υπάρχει ανάγκη να θεσπιστεί οποιοδήποτε σύστημα αξιολόγησης, ιδιαίτερος ένα σύστημα που θα βασίζεται σε εξωτερικούς κριτές. Για την έννοια της ποιότητας πολύ ισχυρή εκδοχή στις πεποιθήσεις του συνασπισμού είναι η ποιότητα ως μετασχηματισμός (ανάπτυξη κριτικής σκέψης).

Παρατηρώντας τα συστήματα των κεντρικών πολιτικών πεποιθήσεων των δύο συνασπισμών μπορεί κανείς να επισημάνει ότι οι ισχυρότερες διαφορές που αυξάνουν σε μεγάλο βαθμό την ένταση στο υποσύστημα πολιτικής είναι αυτές που σχετίζονται με τις ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές και την επίδρασή τους στο θεσμό του πανεπιστημίου. Οι σχετικές κεντρικές πεποιθήσεις του συνασπισμού «Υπέρ» δομούν μια θετική στάση απέναντι στις ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές είτε αυτές προέρχονται από την ΕΕ είτε είναι ευρύτερες πολιτικές, όπως η διαδικασία της Μπολόνια. Ο συγκεκριμένος συνασπισμός δικτύων θεωρεί ότι οι ΕΕΠ προωθούν πετυχημένα τη συνεργασία, την κινητικότητα, την αναγνώριση των σπουδών εξαιτίας της ανάπτυξης της συγκρισιμότητας και αμοιβαιότητας στον ΕΧΑΕ. Σύμφωνα με το συνασπισμό, αυτό έχει ως αποτέλεσμα θετικές μεταρρυθμίσεις στα ευρωπαϊκά συστήματα ανώτατης εκπαίδευσης και θέτει το ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο σε διεθνή τροχιά ανταγωνιστικότητας καθώς αναπτύσσονται διαδικασίες βελτίωσης της ποιότητάς του και μεταφοράς καλών πρακτικών και πληροφοριών μεταξύ των ιδρυμάτων αλλά και γενικότερα των εθνικών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης. Επίσης, ο συγκεκριμένος συνασπισμός θεωρεί ότι οι αντιδράσεις και η ισχυρά αρνητική στάση του άλλου συνασπισμού σχετίζονται με κριτική η οποία δεν αφορά καθαρά σε εκπαιδευτικές επιλογές, αξίες και ιδέες για το θεσμό του πανεπιστημίου αλλά είναι ευρύτερη και έχει ιδεολογικές ρίζες οι οποίες συνολικά απορρίπτουν το ευρωπαϊκό εγχείρημα.

Ο συνασπισμός «Εναντίον» δεν διαχωρίζει τις πολιτικές που προέρχονται από την ΕΕ από αυτές που σχετίζονται με τη διαδικασία της Μπολόνια και θεωρεί ότι όλες αφενός προκύπτουν χωρίς οι λαοί να έχουν κάποιο συνδιαμορφωτικό ρόλο στη χάραξη αυτών των πολιτικών και αφετέρου σηματοδοτούν την μετατροπή του «ευρωπαϊκού πανεπιστημίου» κατά τρόπο που να λειτουργεί με κριτήρια ιδιωτικής επιχείρησης, σε συνθήκες και λογικές διαλυτικές για το θεσμό. Επίσης, θεωρεί ότι οι ευρωπαϊκές

εκπαιδευτικές πολιτικές στοχεύουν στη δημιουργία πανεπιστημίων δύο ταχυτήτων, με λίγα πανεπιστήμια ερευνητικής και εκπαιδευτικής αριστείας και πολλά μέτριου επιπέδου πανεπιστήμια. Για τις πολιτικές διασφάλισης της ποιότητας ο συνασπισμός θεωρεί ότι προωθούν αλλαγές στα ΠΣ και στη λειτουργία του πανεπιστημίου προς ένα επιχειρηματικό και ομογενοποιημένο πανεπιστήμιο με ενίσχυση του επιχειρηματικού ανταγωνισμού καθώς θα υπάρχει στο άμεσο μέλλον η λογική της συγκρισιμότητας των τμημάτων και των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων.

Επομένως μπορεί κανείς συμπερασματικά να ισχυρισθεί ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των πεποιθήσεων των δύο αντιτιθέμενων συνασπισμών οι οποίες αιτιολογούν θεωρητικά, αφενός το σχηματισμό και τη δράση των δύο συνασπισμών, αφετέρου την ένταση στις στρατηγικές αλληλεπιδράσεις τους, τουλάχιστον για το ζήτημα πολιτικής που μελετήθηκε ως ανάλυση περίπτωσης στην ευρύτερη έρευνα.

Όμως ταυτόχρονα μπορεί κανείς να διαπιστώσει αναλύοντας τα στοιχεία του συγκεντρωτικού πίνακα ότι υπάρχουν επιμέρους συμφωνίες στα συστήματα πεποίθησης των δύο συνασπισμών.

Συγκεκριμένα, σχετικά με το ρόλο και τη λειτουργία του πανεπιστημίου υπάρχει συμφωνία στην κεντρική σημασία που αποδίδεται στην έννοια της αυτοτέλειας για το θεσμό αυτό, στη θεώρηση ότι απαιτείται χαλάρωση του νομοθετικού πλαισίου λειτουργίας των πανεπιστημίων ώστε να αποφευχθεί ο σφικτός εναγκαλισμός τους από τις εκάστοτε ηγεσίες του ΥΠΕΠΘ που οδηγεί στη μείωση επί της ουσίας της αυτοτέλειάς τους. Τέλος, υπάρχει συμφωνία μεταξύ των συνασπισμών ότι η διεύρυνση στο πανεπιστήμιο κατά την περίοδο των δεκαπέντε τελευταίων ετών πραγματοποιήθηκε είτε χωρίς κατάλληλο σχεδιασμό είτε υπέκυψε σε μικροπολιτικές πιέσεις.

Σε σχέση με την ποιότητα και την αξιολόγηση στο πανεπιστήμιο και οι δύο συνασπισμοί συμφωνούν ότι η έννοια της ποιότητας είναι μια πολυεπίπεδη έννοια και η θεωρητική συζήτηση για αυτήν καθώς και για το πώς συνδέεται και επηρεάζει το ρόλο και τη λειτουργία του πανεπιστημίου, είναι μια ιδιαίτερος σύνθετη συζήτηση. Ενώ για το σύστημα της αξιολόγησης, και οι δύο συνασπισμοί συμφωνούν ότι η αξιολόγηση χρειάζεται να συνοδεύεται από την ανάληψη των ευθυνών της πολιτείας.

Σχετικά με τις ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές και την επίδρασή τους στο πανεπιστήμιο το μοναδικό σημείο συμφωνίας είναι ότι η εισροή της χρηματοδότησης

μέσω ερευνητικών προγραμμάτων είχε ως αποτέλεσμα τη διεθνοποίηση του ελληνικού πανεπιστημίου και τη διεύρυνση των ερευνητικών του δράσεων.

Η συμφωνία σε αυτά, που αποτελούν ορισμένες βασικές πτυχές του ελληνικού πανεπιστημίου, ενισχύει την άποψη ότι το υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου είναι μια οριοθετημένη κοινότητα πολιτικής με στοιχεία που τη χαρακτηρίζουν «ώριμο» υποσύστημα πολιτικής. Ουσιαστικά, εφόσον από τα ευρήματα προκύπτει ότι δρώντες αντιτιθέμενων δικτύων έχουν κοινές πεποιθήσεις για κάποιες αξίες, χαρακτηριστικά και συμφέροντα σχετικά με το ελληνικό πανεπιστήμιο μπορεί να θεωρηθεί ότι στο υπό διερεύνηση υποσύστημα ισχύει το 1^ο κριτήριο που θέτουν οι Sabatier και Jenkins-Smith για το χαρακτηρισμό ενός υποσυστήματος ως «ώριμο»: *«(1) τα μέλη του υποσυστήματος να θεωρούνται ως μια ημιαυτόνομη κοινότητα η οποία κατέχει εμπειρία και ειδικευση σε ένα συγκεκριμένο τομέα πολιτικής [και επομένως κατέχουν ένα σύνολο κοινών πεποιθήσεων]»* (1999: 136).

Επιπροσθέτως, τα δίκτυα που έχουν δημιουργηθεί, εντός του υποσυστήματος, για περισσότερο από μία δεκαετία («ΠΟΣΔΕΠ», «Σύνοδος Πρυτάνεων») έχουν συγκεκριμένες δομές και δράσεις οι οποίες στοχεύουν στον επηρεασμό των δημόσιων πολιτικών για το πανεπιστήμιο. Στο πλαίσιο αυτών των δικτύων λειτουργούν επιτροπές και εξειδικευμένες ομάδες εργασίας που ασχολούνται με τα ζητήματα που σχετίζονται με το ελληνικό πανεπιστήμιο. Επιγραμματικά, το δίκτυο «Σύνοδος Πρυτάνεων» έχει συγκαλέσει πανελλήνιες συνόδους 68 φορές στις οποίες πραγματοποιούνται διαβουλεύσεις, λαμβάνονται αποφάσεις και δημοσιοποιούνται ψηφίσματα για θέματα σχετικά με το ελληνικό πανεπιστήμιο και τις εκπαιδευτικές πολιτικές που το αφορούν. Το δίκτυο «ΠΟΣΔΕΠ», επίσης, έχει το κατάλληλο «οργανωσιακό υπόλειμμα» για τη συνεχή παραγωγή επίσημων κειμένων, συναντήσεων και διαβουλεύσεων με συλλογικούς δρώντες και θεσμικούς παράγοντες, οργάνωση και διεξαγωγή συνεδρίων σχετικά με ζητήματα πολιτικής που αφορούν στο ρόλο, τη λειτουργία και τη φιλοσοφία του ελληνικού πανεπιστημίου. Επίσης και τα υπόλοιπα δίκτυα που η δράση τους δεν περιορίζεται στο υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου έχουν

εξειδικευμένες υποομάδες που αναλύουν και παράγουν προτάσεις και απόψεις σχετικά με πολιτικές για το ελληνικό πανεπιστήμιο²⁴.

Επομένως από τα παραπάνω δεδομένα συμπεραίνεται ότι επαληθεύονται και τα επόμενα 2 κριτήρια που θέτουν στη θεωρητική εργασία τους οι Sabatier και Jenkins-Smith: «[...] (2) να έχουν επιδιώξει να επηρεάσουν τη δημόσια πολιτική στο συγκεκριμένο πολιτικό τομέα κατά τη διάρκεια αρκετά μεγάλης χρονικής περιόδου [...], (3) να υπάρχουν εξειδικευμένες υποομάδες εντός των αρχών και των οργανισμών σε όλα τα επίπεδα της διακυβέρνησης που εξετάζουν το συγκεκριμένο ζήτημα πολιτικής. [...] Επομένως ένα υποσύστημα που επιμένει [και είναι ώριμο] πρέπει να έχει κάποιο 'οργανωτικό υπόλειμμα' (*organizational residue*)» (Sabatier και Jenkins-Smith 1999: 136). Τέλος από τη σφοδρή σύγκρουση μεταξύ των δύο αντιτιθέμενων συνασπισμών δικτύων για το συγκεκριμένο ζήτημα πολιτικής φαίνεται ότι υπάρχουν ομαδοποιήσεις εντός του υποσυστήματος που θεωρούν το συγκεκριμένο ζήτημα πολιτικής ένα πολύ σημαντικό θέμα που αξίζει να αφιερώσουν πόρους για τον τελικό επηρεασμό των συγκεκριμένων πολιτικών²⁵.

Άρα, σύμφωνα με τα παραπάνω ευρήματα θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι το υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου έχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά ώστε να μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία ημιαυτόνομη κοινότητα πολιτικής ή με όρους της ACF ως ένα ώριμο υποσύστημα πολιτικής.

5.3. Ένα τελικό σχόλιο

Συμπερασματικά θα μπορούσε να ειπωθεί ότι μέσω της ανάλυσης παραγωγής και εφαρμογής ενός προγράμματος πολιτικής (ως μελέτη περίπτωσης), στο υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου φαίνεται να δραστηριοποιούνται δύο αντιτιθέμενοι συνασπισμοί δικτύων.

Από τη σύγκριση των κεντρικών πεποιθήσεων παρατηρείται ότι υπάρχει σημαντική διάσταση στο σύστημα των κεντρικών πολιτικών πεποιθήσεών τους. Ειδικότερα, οι

²⁴ Π.χ. όλα τα κόμματα, που στο θεωρητικό πλαίσιο της συγκεκριμένης εργασίας νοούνται ως δίκτυα, έχουν τομείς εκπαίδευσης με εξειδικευμένες επιτροπές για την ανώτατη εκπαίδευση, αλλά και επιστημονικά ιδρύματα στα οποία συχνότατα η εκπαίδευση είναι τομέας ενδιαφέροντος.

²⁵ Ουσιαστικά αυτό είναι και το τέταρτο και τελευταίο κριτήριο που θέτουν στη θεωρητική εργασία τους οι Sabatier και Jenkins-Smith (1999: 136) σχετικά με το «ώριμο» υποσύστημα πολιτικής.

διαφορές σε όσα θέματα σχετίζονται με τις ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές μπορούν να αιτιολογήσουν θεωρητικά την ένταση και τη σφοδρή αντιπαράθεση των αντιμαχόμενων συνασπισμών δικτύων πολιτικής. Ουσιαστικά δε, οι διαφορές σχετικά με τις ευρωπαϊκές εκπαιδευτικές πολιτικές είναι τόσο ισχυρές, που είναι δυνατόν να αιτιολογήσουν, ακόμη και από μόνες τους, τη σύγκρουση μεταξύ των συνασπισμών τόσο εντός του συγκεκριμένου προγράμματος πολιτικής όσο και γενικότερα. Και αυτό γιατί η ένταση που παράγεται σε σχέση με αυτές τις κατηγορίες πεποιθήσεων είναι εξαιρετικά σφοδρή, αφού οι διαφορές φαίνεται να υπερβαίνουν το εκάστοτε ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής και να αποκτούν ένα ευρύτερο ιδεολογικό υπόβαθρο.

Ωστόσο, από τη σύγκριση των, παραγόμενων από τα δεδομένα, συστημάτων πεποιθήσεων των δύο συνασπισμών προέκυψε ότι υφίστανται μεταξύ τους επιμέρους σημαντικές συμφωνίες. Αυτό το σύνολο των κοινών κεντρικών πεποιθήσεων, των, κατά τα άλλα, σφοδρά αντιμαχόμενων συνασπισμών δικτύων δείχνει, συνεπικουρούμενο και από άλλα στοιχεία και χαρακτηριστικά των επιμέρους δικτύων ότι το υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου φαίνεται να είναι μια οριοθετημένη κοινότητα πολιτικής, με στοιχεία που τη χαρακτηρίζουν «ώριμο» υποσύστημα πολιτικής. Επομένως, το υποσύστημα πολιτικής του ελληνικού πανεπιστημίου έχει χαρακτηριστικά ημιαυτόνομης κοινότητας με κοινές εμπειρίες, κουλτούρα και ειδίκευση στο συγκεκριμένο τομέα πολιτικής.

Βιβλιογραφία

- Bogdanor, Vernon. ed. 1987. *The Blackwell encyclopedia of political institutions*. New York, NY: Blackwell Reference.
- Carlsson, Lars. 2000. "Policy Networks as Collective Action". *Policy Studies Journal*. 28(3): 502-520.
- Cohen, Luis και Manion, Lawrence. 1994. *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. (μετ.) Μητσοπούλου Χ. και Φιλοπούλου Μ. Αθήνα, Μεταίχμιο.
- Harvey, Lee and Green, Diana. 1993. "Defining quality". *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 18(1): 9-34.

- Heclo, Hugh. 1974. *Social Policy in Britain and Sweden*. New Haven, Yale University Press.
- Jenkins-Smith, Hank. 1988. "Analytical debates and policy learning: analysis and change in the federal bureaucracy". *Policy Sciences*. 21: 169-211.
- Kvale, Steiner. 1996. *InterViews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. London, Sage Publications.
- Leach, William. Lubell, Mark. Pelkey, Neil and Sabatier, Paul. 2005. "Theoretical Frameworks Explaining Partnerships Success". in *Swimming upstream: collaborative approaches to watershed management*. Edited by Sabatier Paul et al. Cambridge (Mass.), The MIT Press.
- Lord, Charles. Ross, Lee and Lepper, Mark. 1979. "Biased assimilation and attitude polarization". *Journal of Personality and Social Psychology*. 37: 2098–2109.
- Quattrone, George and Tversky, Amos. 1988. "Contrasting rational and psychological analyses of political choice". *American Political Science Review*. 82: 719–736.
- Sabatier, Paul and Jenkins-Smith, Hank. 1988. "Symposium editors' introduction". *Policy Sciences*. 21: 123-127.
- Sabatier, Paul. 1993. "Policy Change over a Decade or More" in *Policy Change and Learning: An Advocacy Coalition Approach*. edited by P. Sabatier and H. Jenkins-Smith. Boulder Colorado, Westview Press.
- Sabatier, Paul. 1998. "The Advocacy Coalition Framework: Revisions and Relevance for Europe". *Journal of European Public Policy*. 5: 98-130.
- Sabatier, Paul. 1999. *Theories of the Policy Process*. Boulder Colorado, Westview Press.
- Sabatier, Paul and Jenkins-Smith, H. 1999. "The Advocacy Coalition Framework: An Assessment". In *Theories of the Policy Process*. edited by P. Sabatier. Boulder Colorado, Westview Press.

- Zafonte, Mathiew and Sabatier, Paul. 2004. "Short-Term Versus Long-Term Coalitions in the Policy Process: Automotive Pollution Control, 1963–1989". *The Policy Studies Journal*. 32(1): 75-107.
- Ιωσηφίδης, Θεόδωρος. 2008. *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα, Κριτική.
- Καβασακάλης, Άγγελος. 2011. «Η θεσμοθέτηση ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας στο ελληνικό Πανεπιστήμιο: Συγκρότηση δικτύων υπεράσπισης αντιλήψεων και αξιών στο υποσύστημα πολιτικής του Πανεπιστημίου». Διδακτορική Διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Σταμέλος, Γιώργος και Καβασακάλης, Άγγελος. 2009. «Δημόσια Συζήτηση για τη Διασφάλιση της Ποιότητας στα Ελληνικά Πανεπιστήμια». στο *Γιώργος Σταμέλος, Εκπαιδευτική Πολιτική*. Αθήνα, Διόνικος.